

Фараон Оксана Василівна, старший слідчий в особливо важливих справах – криміналіст ГСУ Національної поліції України, кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ОСОБИ ПРО ПІДОЗРУ В УЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення займає особливе місце у структурі етапів досудового розслідування, адже воно є початковим моментом притягнення особи до кримінальної відповідальності та визначає подальше спрямування кримінального провадження.

Відповідно до статистичних даних Національної поліції України за підсумками роботи січня-жовтня 2017 року кількість облікованих кримінальних правопорушень, кримінальне провадження у яких здійснюється слідчими органів внутрішніх справ, становить 1 856 797, з них зареєстровано у поточному році – 853 149. Зокрема, особам повідомлено про підозру в 186 484 кримінальних правопорушеннях, з них особливо тяжкими є 5045, тяжкими – 60 853, з використанням вогнепальної зброї – 306, за фактами умисних вбивств та замахів на умисне вбивство – 1212, крадіжок – 80 357, грабежів – 6642, розбоїв – 1693, хуліганства – 1593. Усього про підозру у вчиненні кримінального правопорушення повідомлено 104 485 особам.

Аналіз положень КПК України та наукових джерел дає змогу визначити такі значення категорії «повідомлення особі про підозру» як процесуальна діяльність; процесуальна дія; інститут кримінального процесуального права; етап стадії досудового провадження; етап досудового розслідування; початок реалізації функції обвинувачення тощо.

Як слушно зазначає О. В. Капліна, терміном «підозра» може називатися процесуальний документ – повідомлення про підозру, який складається та вручається особі. Крім того, ним може позначатися інститут кримінального процесуального права, який становить собою уособлену групу правових норм, які регулюють однорідні кримінальні процесуальні відносини, що виникають у зв'язку із притягненням особи до кримінальної відповідальності, складанням та врученням особі повідомлення про підозру та одночасним наданням підозрюваному можливості захищати свої права та законні інтереси [1, с. 242].

З аналізу глави 22 КПК зрозуміло, що повідомлення про підозру можна розглядати як процесуальний акт, у якому формулюється підозра, і як процесуальну діяльність.

Якщо повідомлення про підозру розглядати в аспекті процесуального акту, то воно безумовно є процесуальним рішенням. Відповідно до ст. 110 КПК процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора. До речі, вони приймаються у формі постанови. Не зважаючи на те, що письмове повідомлення про підозру має назву «повідомлення» та формально в аспекті назви не відповідає вимогам ст. 110 КПК, однак воно містить ознаки процесуального рішення. Навіть виходячи зі змісту положень ст. 277 КПК, можна зробити висновок, що для повідомлення про підозру характерні ознаки постанови. Крім того, відображення у цьому акті органом досудового розслідування, прокурором прийнятого ними рішення, тягне за собою відповідні наслідки, зокрема появу підозрюваного.

Ю. П. Аленін та І. В. Гловюк зазначають, що повідомлення про підозру як процесуальний документ є процесуальним рішенням – юридичним актом початку та одночасно персоніфікації кримінального переслідування, оскільки у зв'язку із повідомленням про підозру з'являється такий суб'єкт кримінального провадження, як підозрюваний, з моменту повідомлення про підозру вчиненні кримінального правопорушення починається притягнення особи до кримінальної відповідальності [2, с. 162].

Отже, на нашу думку, повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення як процесуальний акт – це процесуальне рішення, прийняте стороною обвинувачення та оформлене у вигляді повідомлення, що відповідає формі постанови, у випадках, передбачених ч. 1 ст. 276 КПК України.

У свою чергу повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення як процесуальна діяльність полягає у таких діях слідчого, прокурора: 1) встановлення певного випадку повідомлення про підозру відповідно до ч. 1 ст. 276 КПК; 2) складання письмового повідомлення особі про підозру прокурором або слідчим за погодженням із прокурором згідно зі ст. 277 КПК; 3) встановлення місцезнаходження особи, якій має бути вручено повідомлення про підозру, та її виклик до слідчого, прокурора; 4) повідомлення про місце, дату та час вручення повідомлення про підозру інших учасників кримінального провадження, зокрема захисника у випадках, передбачених законом; перекладача, якщо особа не володіє мовою, якою проводиться кримінальне провадження; законного представника у разі вручення письмового повідомлення про підозру неповнолітньому при досягненні ним віку кримінальної відповідальності; 5) усне оголошення особі повідомлення про підозру в учиненні конкретного кримінального правопорушення, роз'яснення сутності підозри; 6) повідомлення особі про її процесуальні права та обов'язки, передбачені ст. 42 КПК, роз'яснення їх сутності; 7) фіксації у письмовому повідомленні про підозру підпису слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення, відомостей про місце, дату, час його вручення, підпису особи, яка отримує

повідомлення; 8) фактичній передачі пам'ятки про права та обов'язки та письмового повідомлення про підозру особі; 9) внесення відповідних даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Отже, розглядаючи повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення як процесуальний акт та процесуальну діяльність, необхідно зазначити, що воно має важливе юридичне значення і спричиняє відповідні наслідки. Повідомлення про підозру служить одним із засобів забезпечення невідворотності відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та дозволяє призначити таким особам справедливе покарання відповідно до характеру і тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Аленін Ю. П. Повідомлення про підозру: загальна характеристика та проблеми удосконалення // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України № 1. – 2014. – С. 161 – 169.
2. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність / О.В. Капліна // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – 1(5). – С. 238-242.